

Bevaringsværdige
Bygninger

BYFO

Natur- og Miljøklagenævnet

c/o Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Sendes via e-mail: nst@nst.dk

Bygningskulturens hus, den 27. november 2014

Klage over vandplan 2009-2015 (generation 1), offentliggjort af Naturstyrelsen den 30. oktober 2014

Dansk Møllerforening, BYFO og Foreningen Bevaringsværdige Bygninger påklager herved ovennævnte vandplaner til Natur- og Miljøklagenævnet under henvisning til miljømålslovens § 53, stk. 1, nr. 1 og 2.

For så vidt angår klageberettigelse henvises til miljømålslovens § 55, stk. 1, nr. 4. Ovennævnte foreninger repræsenterer ejere af møller og herregårde og andre fredede og bevaringsværdige bebyggelser med vandtekniske anlæg, hvis kulturhistoriske betydning i form af mølleanlæg, voldgrave og vandanlæg i parker mm. i vid udstrækning påvirkes af vandplanernes målsætning i vandløb og søer.

1. Det påklages at:

- Vandplanerne ikke lever op til officialprincippet, idet det slet ikke er tilstrækkeligt undersøgt, hvorvidt betingelserne for lempelse i henhold til miljømålslovens §§ 15 og 16 er til stede ved de talrige kulturhistoriske anlæg langs åer og søer. §§ 15 og 16 er i alt væsentligt direktivkonforme og beskriver bestemmelserne for henholdsvis at udpege kunstige eller stærkt modificerede overfladevandområder og fastsætningen af mindre strenge miljømål. På trods af Kulturarvsstyrelsens forhøringssvar af 10. marts 2010 og på trods af høringssvar fra Dansk Møllerforening af 12. august 2012 og 22. december 2013 er lempelsesmulighederne, som beskrives i §§ 15 og 16 kun i et meget begrænset antal tilfælde bragt i anvendelse ved kulturhistoriske anlæg. I Kulturarvsstyrelsens forhøringssvar (bilag 1) er der afgivet en lang række konkrete henstillinger vedrørende væsentlige kulturhistoriske hensyn, som bør medføre omklassificering til stærkt modificeret overfladevandområde. Disse henstillinger er kun i meget få tilfælde efterkommet i de vedtagne vandplaner. Som eksempler på problematikker ved forkert udpegning kan nævnes:

- Ud af de 18 vandmøller, der i Danmark er fredet med deres nærmeste omgivelser, er de stedlige vandløb kun i to tilfælde vurderet som værende stærkt modificerede med deraf følgende udsættelse af målsætningerne. Ved et højt målsat vandløb i Nyborg Kommune, koster en forundersøgelse af muligheden for at forbedre vandløbets tilstand ved to vandmøller – den ene bevaringsværdig og den anden fredet med omgivelser – 750.000 kr. Der finansieres med EU-midler. Til sammenligning kan nævnes, at den pågældende vandplan – Hovedvandopland Storebælt – for fjernelse af disse to spærringer og 16 andre anslår en omkostning på 201.000 kr./år (se nævnte vandplan, tabel 1.3.1. side 37). Det er således betydelige summer, der skal skaffes fra andre finansieringskilder, når kommunerne skal foretage vurderinger af de konkrete muligheder for at leve op til vandplanernes målsætninger.
- Ved en række herregårdsanlæg kræver vandplanerne spærringerne ved voldgrave, som er en del af målsatte vandløbssystemer, fjernet. Som det for eksempel er set ved herregårdene Willestrup og Jerstrup, vil dette medføre store ulemper og omkostninger for ejerne og myndigheder, når fejlene efterfølgende må afhjælpes med supplerende foranstaltninger. Det må ventes, at disse eksempler ikke vil blive de eneste, efterhånden som vandplanerne implementeres.

Disse eksempler vidner om en manglende ensartethed i udpegningen som følge af utilstrækkelige undersøgelser og det medfører overimplementering, hvor lempelsesvilkår faktisk kunne være bragt i anvendelse.

Det påklages derfor, at Naturstyrelsen gennem forkert kategorisering har undladt at sikre disse anlæg den lempelsesmulighed, som loven indebærer, jf. bl.a. miljømålslovens § 15, stk. 1, principalt nr. 1, subsidiært nr. 3.

Dette er så meget desto mere påfaldende, når det samtidig konstateres, at Naturstyrelsen netop har udarbejdet *Retningslinjer for udarbejdelse af indsatsprogrammer*, hvor styrelsen i bilag 12, *Retningslinjer for definition og udpegning af stærkt modificerede vandområder*, konstaterer:

”at principperne for identificeringen af især de stærkt modificerede vandområder har varieret noget fra amt til amt [i amternes basisanalyse]. Derfor anbefalede PAMgruppen [Projektgruppe for administrationsgrundlaget for miljømålsloven og overvågning] bl.a. følgende:

At identificeringen af stærkt modificerede vandområder justeres i forbindelse med udarbejdelse af den 1. vandplan og baseres på nye og centralt udmeldte retningslinjer for fysisk modifikation.

Retningslinjerne baserer sig al væsentlighed på *Guidance document n.o 4 – Identification and Designation of Heavily Modified and Artificial Water Bodies*, som er en del af *Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive (2000/60/EC)*. Af Bilag 12, side 5 fremgår det bl.a.:

De betingelser som skal være opfyldt for, at et medlemsland kan udpege et vandområde som stærkt modificeret, fremgår herefter af direktivets artikel 4, stk. 3. Denne artikels tekst er næsten ordret gengivet i miljømålslovens § 15. Miljømålslovens § 15 lyder:

”Et vandområde kan udpeges som stærkt modificeret, hvis de ændringer af områdets fysiske udformning, som er nødvendige for at opnå god økologisk tilstand, vil have betydelige negative indvirkninger på

- 1) miljøet generelt,
- 2) sejlads, herunder havnefaciliteter, eller rekreative aktiviteter,
- 3) aktiviteter, der er årsag til oplagring af vand,
- 4) vandregulering, beskyttelse mod oversvømmelse eller dræning eller
- 5) andre, lige så vigtige, bæredygtige menneskelige udviklingsaktiviteter”.

Ad 1. Miljøet generelt, henviser til det naturlige miljø og det menneskeskabte miljø, herunder arkæologiske, kulturhistoriske og landskabelige forhold.

I bilagets kapitel 4 gives: ”Generelle eksempler på modificerede vandområder der vil kunne og ikke vil kunne udpeges som stærkt modificerede. På side 10 uddybes baggrunden for en sådan udpeging på eksempelvis vandløb:

4.1 Vandløb

Eksempler på vandløb der som udgangspunkt kan udpeges som stærkt modificerede vandområder:

- *Opstemningsanlæg hvor stuvningspåvirkningen er så omfattende, at stuvningen medfører dannelse af en egentlig sø på vandløbet opstrøms opstemningen. I de tilfælde, hvor opstemningen ikke kan fjernes med henblik på at opnå god økologisk tilstand, kan vandløbet udpeges som stærkt modificeret på den stuvningspåvirkede strækning. Begrundelsen for at bevare et opstemningsanlæg kan bl.a. være af særligt historisk eller samfundsmæssigt bevaringsværdig karakter eller hvor nedlæggelse af opstemning vil medføre afvanding af særligt værdifulde naturområder. Hvor denne sødannelse bevares er miljømålet for søen et godt økologisk potentiale. Det økologiske potentiale vil for søen svare til økologisk tilstand for en naturlig sø af samme type. (Understreget her)*

På trods af muligheden for at foretage sådanne udpegninger, så er det altså kun to ud af 18 vandmøller, hvor møllen og nærmeste omgivelser er fredede, at Naturstyrelsen følger sine egne retningslinjer i vandplanerne og trods hørings svar fra relevante foreninger ikke begrunder eller redegør for denne praksis, som officialprincippet forpligter den til.

2. Det påklages derfor også, at

- Vandplanerne ikke indeholder en samlet redegørelse for betydningen af tilstedeværelsen af kulturhistorisk vigtige anlæg langs vandløb og søer. En sådan redegørelse burde som en del af basisanalysen eller en statusrapport dels have kastet nødvendigt lys på ovenstående forhold jf. miljømålslovens § 5 nr. 3, og dels have skabt et langt mere præcist billede af de reelle omkostninger ved at implementere vandplanerne jf. miljømålslovens § 6, stk. 1, nr. 3. Såfremt det i den videre kommunale implementering af vandplanerne vil vise sig nødvendigt at tage et større hensyn til kulturhistoriske elementer – og det viser en række allerede opståede enkeltsager, at det vil – vil omkostningsniveauet blive langt større jf. eksemplet fra Nyborg Kommune.

3. Det påklages endvidere, at:

- Vandplanerne rummer en væsentlig tilblivelsesmangel som følge af, at Kommunerne, i henhold til miljømålslovens § 3, stk. 2, er bundet af de vedtagne vandplaner. I loven hedder det:

"Statslige myndigheder, regionsråd og kommunalbestyrelser er ved udøvelse af beføjelser i medfør af lovgivningen bundet af vandplanen og den kommunale handleplan og skal herunder sikre gennemførelsen af indsatsprogrammet og den kommunale handleplan." (Understreget her)

Kommunerne er derfor bundet af den kategorisering og målsætning for de enkelte vandløb, som vandplanerne opstiller. Der påhviler derudover kommunerne et ansvar for at sikre de væsentlige kulturhistoriske værdier, som vil blive påvirket af vandplanernes implementering. Dette er senest understreget med det af miljøministeren udsendte hyrdebrev af 11. juni 2014 (vedlagt som bilag), hvori hun minder samtlige borgmestre og kommunalbestyrelsesmedlemmer om kommunernes forpligtelse til at foretage:

"den konkrete vurdering af balancen mellem natur- og miljømæssige hensyn og kulturhistoriske hensyn".

Dette følger af vandløbslovens § 37, stk. 3, hvori det fastsættes:

"at vandløbsrestaureringsprojekter ikke kan gennemføres, hvis væsentlige kulturhistoriske interesser dermed tilsidesættes".

At hensynet til miljømålslovens § 3, stk. 2 ikke vil kunne efterleves, hvis målsatte vandløb i medfør af vandløbslovens § 37, stk. 3 ikke kan opnå deres målsætning i planperioden, er indlysende. At en sådan retslig absurditet kan opstå, er en klar tilblivelsesmangel ved de vedtagne vandplaner. En mangel, der kun kan afhjælpes ved, at et langt grundigere overblik over de væsentlige kulturhistoriske forhold tilvejebringes og indarbejdes i vandplanernes kategorisering af vandløb og søer.

Birthe Luel
Formand for BYFO
Næstformand for Bevaringsværdige Bygninger

Susanne Jervelund
Formand for Dansk Møllerforening